

Ýapyk araçäklerden ölüme uçmak...

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýapyk araçäklerden ölüme uçmak... ÝAPYK ARAÇÄKLERDEN ÖLÜME UÇMAK...

• *häzirbegjan ýolagcy uçary nämücin Çeçenistanyň paýtagtyna gonman, Hazar deñziniň gündogar kenarynda ýere uruldy?*

Häzirbegjanyň paýtagty Bakuwdan Orsyýetiň düzümindäki Çeçenistanyň paýtagty Groznä baryarka Gazagystanyň Aktau şäheriniň golaýynda heläkçilige uçran uçaryň gowury dowam edýär / Fotosurat: Reuters

Aktaudaky uçar heläkçiliği boýunça Kreml gipotetalary (çaklamalara esaslanýan pikirleri) öňe sürenok. Putin düýn aradan çykanlaryň hossarlaryna gynanç bildirdi, ýaralananlaryň çalt gutulmagyny diledi.

Häzir derňew dowam edýär. Derňewiň netijelerine seredip

gipotetalary orta atmak dogry däl, biz beýdip bilmeris. Bu sözler ýüpe un sermeler tapgyryndan Kremliniň press-sekretary Dmitriý Peskowa degişli. Şol tapgyrdan Gazagystan Senatynyň başlygy Maulen Aşimbaýewiň beýanaty-da şular ýaly:

– *Ýörite komissiya işläp otyr. Gazagystanyň, Häzirbegjanyň, Orsyýetiň degişli edaralaryndan wekiller çagyryldy. Bu ýurtlaryň wekilleriniň ýany bilen biziň hünärmenlerimizem iş geçirip ýör. Fotosuratlara seredip bu hadysanyň pylan-pysmydan hereketleriň netijesidigine gelmek boş hyşy-wyşylardyr we esassyz düşündirişlerdir.*

Garaşsyz Döwletleriň Arkalaşygynyň (GDA) resmi däl forumyna gatnaşmak üçin Sankt-Peterburga giden Häzirbegjanyň prezidenti Ylham Alyýew awiaheläkçiliğiň habaryny alan badyna yzna öwrülip eden nobatdan daşary ýygnanyşsygynda «Maňa berilen maglumatda Bakudan Grozna uçan AZAL-yň uçary howanyň ýaramazlaşandygy zerarly ugruny üýtgedipdir we gonup ugranda heläkçiliğiň bolup geçen Aktau aeroportuna tarap uçupdyr» diýdi.

«Kommersant» gazetiniň korrespondenti Andreý Kolesnikowyň ýazmagyna görä, GDA-nyň Sankt-Peterburgdaky resmi däl duşuşygyna Ermenistanyň premýer-ministri Nikol Paşinýan hem gatnaşmansom, çykyp sözlän gysga sözünde heläkçilik zerarly Alyýewe gynanç bildirýändigini aýdan Wladimir Putiniň «dile geldi-bile geldisinden» soň hatda Belarusyň prezidenti Aleksandr Lukašenko hem dymanyny gowy görüdö.

Ýagny birküç ýyl bäri Alyýew bilen Paşinýanyň arasında bolup geçen söz atışmalary sebäpli belli bir derejede janlanma oýandyran GDA forumlary şu ýyl Häzirbegjanyň prezidentiniň we Ermenistanyň hökümet başlygynyň gatnaşyp bilmändigi üçin juda ölçügsi geçdi.

Şeýle ölçügsilikde Häzirbegjanyň Howa Ýollary gullugynyň (AZAL) uçarynyň Çeçenistanyň paýtagty Grozna gonmagyna rugsat berilmändigi sebäpli Gazagystanyň Aktau howa menziline gonmaga peýlenende uçran heläkçiliginin paýy uly.

Uçar heläkçiliği boýunça ýaýran wideogörüşleriň sany artdygysaýy Moskwanyň we Astananyň gürrüñimiziň başında iki mysaly berilen düşündirişlere meñzeş mazmunly täze

düşündirişleri bermegi gutulgusyz bolar..
Häzirbegjanyň prezidentiniň «daşarky howp», premýer-ministriniň «pandemiýa» diýip görkezýän tutaryklary bilen araçäkleriň 2020-nji ýylyň martyndan bări ýapyk bolmagy şonsuzam jemgyýetiň demligini bogup durka, 25-nji dekabrda bolup geçen uçar heläkçiligi «Bakudan Grozna çenli aralyk bary-ýogy 480 km-kä nämüçin garaýol ýa demirýol bilen däl-de, uçar bilen ýol aşmaly?» diýen soragyň has batly ses bilen soralmagyna sebäp boldy.

Öň birnäçe gezek biz häzirbegjan hökümetine sorag beripdik:

1. Hudaýyň haky üçin premýer-ministrimiz her üç aýdan bir gezek «pandemiýa howpunyň geçmändigi sebäpli araçäkleriň ýapyk saklanjakdygyny» yylan edip durka, prezidentiň araçäkleriň ýapyk saklanmagyny «daşarky howplar» bilen baglanychdyrmagyna nähili düşünmeli?

Biz bularyň haýsysyna ynanmaly? «Daşarky howp» dünyäniň haýsy ýurdunda ýok? Ol ýurtlaryň barsy öz araçäklerini raýatlarynyň giriş-çykyşyny gadagan edip öňüni alyş çäresini geçirýärmi? Muňa ynanar ýaly adamlary şeýlekin dereje akmak görýärlermi ýa?

Aý jan doganlar, Häzirbegjan-Gürjüstan, Häzirbegjan-Orsyýet, Häzirbegjan-Eýran araçäk liniýalarynyň 10-15 metr aňyrsynda oturan gardaşlaryň biri-biriniň ýanyna barmagy üçin ilki paýtagt Bakuwa, yzyndan uçar bilen Tiflise, Töwrize, Tährana, Derbende, Mahaçgala baryp, täzeden şol araçäk liniýasyna gaýdyp gelmeli üçin azyndan müň kilometr geçmeli size nämüçin beýle keýp berýär?

Birem şobir ýoluň yza gidilýän ýerem bar.

Ýene bir gezek ýazýarys: Häzirbegjanyň Akstafa etrabynnyň Muganly obasyndan Gürjüstan tarapyna geçýän ýoluň uzynlygy 20 metr bolsa, şol obanyň ýasaýjysynyň liniýany geçmek üçin Bakuwa gelmeli, yzyndan Tiflise uçmagy we onuň yzyndan garaýol bilen araçägiň Gürjüstan tarapyndaky oba barmagy adamzat taryhynyň iň uly zulmy dälmi näme?

AZAL-yň uçarynyň 25-nji dekabrda uçran heläkçiligi häkimiyét «bir musybat müň nesihatdan ýagşydyr» sözünüň manysyna düşünip netije çykarmagyna we 2020-nji ýylyň martyndan bări ýapyk

saklaýan araçáklerini açmagyna sebäp bolar. Eger şeýtmese, onda guryýerden geçýän araçáklerini ýapyk saklany bilenem çäklenmän, howa we deñiz ýollary arkaly giriş-çykyş gapylaryny-da ýapyp, Enwer Hojanyň Albaniýasyny yylan etmeli bolar.

AZAL uçarynyň uçran we 38 adamýň ölmegine getiren heläkçiliğiň sebäbini düşündirmek üçin ors, gazak, häzirbegjan toparlarynyň gyssanmazlygy beýlede dursun, Orsyýetiň 2022-nji ýylyň 24-nji fewralynda Ukraina cozmagy bilen Demirgazyk Kawkazda we Tatarystanda emele gelen dartgynly ýagdaýa ser salmakda peýda bar.

«Wagneriň» serkerdesi Prigožinin 2023-nji ýylyň 23-nji awgustynda bolup geçen awiaheläkçilikde aradan çykmagyndan soň Ukraina bilen urşuň ähli agramyny boýnuna alýandygyny aýdan Çeçenistanyň prezidenti Ramzan Kadyrowyň pyrylldaklary Demirgazyk Kawkazy-da Ukrainanyň dron hüjümleriniň obýektine öwürdi.

Ors we ukrain habar beriş serişdelerini ýakyndan yzarlayanlar Ukrainanyn tutuş gije-gündiz yzyny üzmän Demirgazyk Kawkazyň üstüne dron hüjümlerini gurnaýandygyny görýär.

AZAL uçarynyň Groznyý aeroportyna gonmagyna rugsat berilmédik minutlarynda howada ýarylan ukrain dronynyň bölegi Demirgazyk Osetiyanyň Alaniýa şäherindäki söwda merkezine gelip düşende, Alaniýanyň «Mall» söwda merkezi ýanyp kül boldy.

AZAL uçarynyň Groznydan soň iň ýakyndaky Mahaçgala howa menziline gonmagyna rugsat berilmän, Hazar deñziniň gündogar kenaryndaky Gazagystanyň Aktau howa menziline tarap ugrukdyrylmagynyň sebäbi we maksady nämekä? Uçar çyndanam Häzirbegjanyň içindäki haýsydyr bir howa menziline gondurylyp bilinmezmi?

Groznyý aeroportynyň ýolbaşçylary AZAL uçaryna ukrain dronynyň urlandygyny anyklabam, halkara aeroportçylyk düzgünlerini berjaý etmezliginiň bökdençiliginı başdan geçirmezlik üçin zolaga gonmaga rugsat bermedilermi?

Ýa bolmasa dünýäniň iň abraýly metbugat organlaryndan «Reuters»-iň «hätzirbegjanly dört sany döwlet işgäriniň aýdan sözüne salgylanýandygyny» öňe süren habarynda AZAL uçaryna ors

raketasy degdimi we Groznyý howa menziline gonmaga rugsat berilmändigi beýlede dursun, uçaryň Hazar deñziniň gündogar kenaryna gönükmegini-de Orsyýet talap etdimi?

Uçaryň Häzirbegjana gaýdyp gelmegini kim islemedikä?

Abraýym gaçmasa bolýar diýip, Orsyýet uçarda barýan 68 ýolagçynyň janyň howp astyna salmagyň webalynyň astyndan çykyp bilermikä?

Käbir türk hünärmenleriniň bu hadysany we soňky prosesi ýakyndan synlaýandygyny bilyärис we bizem özleri bilen ikitaraplaýyn pikir alyşmak arkaly ýagdaýy aýdyňlaşdyrmaga synanşýarys.

Hünärmenler uçaryň yz tarapyndaky deşikleriň «guş girip» bolmandygynyň üstünde dursa, asla Amerikany täzeden açmaýandyklary bilen birlikde aýratynam Orsyýetiň we Gazagystanyň ýokary wezipeli ýolbaşçylarynyň dowamly «sabyrtakat» çagyryşlaryna gulak asmakdan başga ýolam galmaýar.

Her niçik-de bolsa Häzirbegjan bilen Orsyýetiň ýaranlykdan has berk ýola goýlan ýakyn hyzmatdaşlyk şertnamasy bar... Şonuň üçin ýene birnäçe gün garaşalyň: Eger raýatlaryny ölüme äkiden uçaryň ykbaly barada öz göwünleriniň isleýşi ýaly beýanaty jemgyýetçiliğiň dykgatyna ýetirmegi makul bilseler-ä, Häzirbegjanyň araçákleriniň açyljagyna bolan umytlar hemişelik sönüp gider. Aslynda hökümetler umylary söndürmek üçin dälde, ýaşatmak üçin bar bolmaly...

Maýis ALIZADE.

Anna, 27.12.2024 ý. Publisistika